humanitas

DECEMBER 1959 VEERTIENDE JAARGANG NO. 6

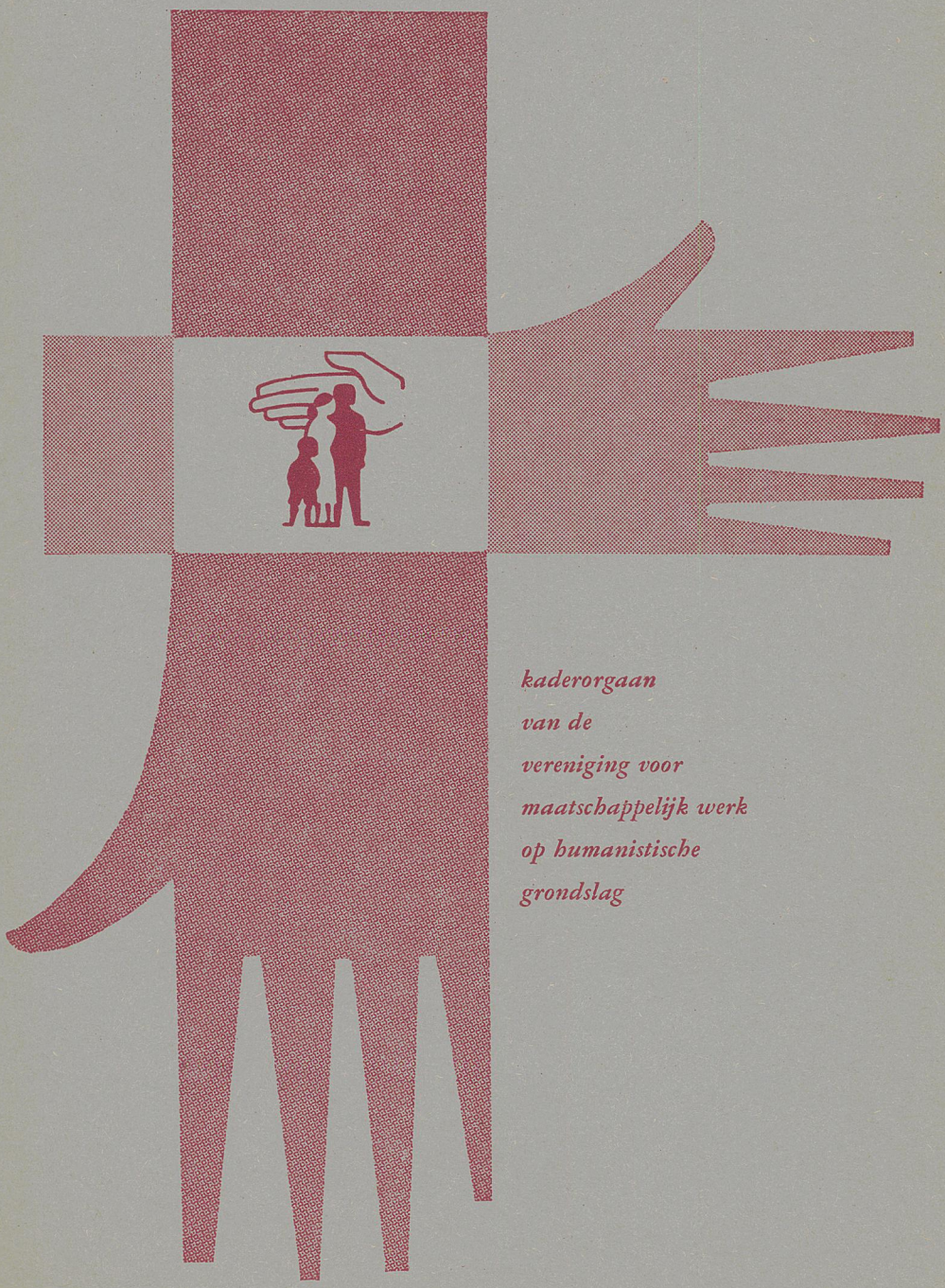

kaderorgaan
van de
vereniging voor
maatschappelijk werk
op humanistische
grondslag

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS' J. W. BROUWERSSTRAAT 16 AMSTERDAM

REDACTIE: MEJ. M. DIJKSTRA, *hoofdredactrice*

N. F. A. de Graan: *red. Sectie Bejaardenzorg*
P. E. Hutte: *red. Sectie Reclassering*
Mej. L. Hymans: *red. Ontwikkelingsgebieden*
Mevr. H. J. Roes: *red. Sectie Gezinsverzorging*
H. van Schaaik: *Redactiesecretaris*
C. Uitenbogaard: *red. Sectie Kinderbescherming*

MEDEWERKERS: J. Boetje, P. Faber, mr. R. Friedman–v. d. Heide, dr. F. Grewel, mej. mr. dr. Joh. Hudig, dr. J. P. van Praag, Ph. H. van Praag, prof. dr. G. Th. Kempe, D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg jr., mej. mr. P. G. Prins, prof. dr. A. Querido, mr. B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.

DAGELIJKS BESTUUR: Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Mr. B. v. d. Waerden, vice-voorzitter
M. Dijkstra, secretaresse
Dr. L. I. de Winter, penningmeester
G. M. Swiebel
J. Landman, G. Rietveld ereleden P. C. Faber en F. H. W. Vliegen

CENTRAAL BUREAU: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: K. 20 - 721044
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: dinsdag van 11–12 uur.

INHOUDSOPGAVE

153 Mr. J. in 't Veld: Het maatschappelijk werk van Humanisten (openingsrede congres).

156 De congresbesluiten

159 J. J. H. Kraaykamp: De moeilijke maatschappij.

165 H. G. v. d. Sleen: Kritische kanttekeningen bij een conferentie.

170 Meijer de Vries: Het maatschappelijk werk in de zes landen.

172 Rechten en plichten van instellingen van weldadigheid.

172 De zorg voor lichamelijk minder-validen (bespreking van een rapport).

173 De sociale academie te Amsterdam.

175 1960 internationaal jaar voor de geestelijke volksgezondheid w.o. boekaankondigingen en besprekingen.

Omslag en lay-out: Frans Bartels

HET MAATSCHAPPELIJK WERK VAN HUMANITAS

In ons vorige nummer hebben wij de lezer toegezegd dat, na de artikelenserie over de inhoud van de hulpverleningsarbeid in de diverse secties van Humanitas, een artikel over de geestelijke achtergrond van het werk, als afsluiting van deze serie, in het volgende nummer van het kaderorgaan zou worden opgenomen. Wij menen deze opgave niet beter te kunnen vervullen dan door de voorzitter van Humanitas, mr. J. in 't Veld, aan het woord te laten. Zijn openingsrede op het congres in oktober te Rotterdam was geheel aan dit onderwerp gewijd. Wij drukken daarom deze openingsrede hieronder in zijn geheel af:

maatschappelijk werk in ruimer verband

openingsrede van de voorzitter

Bij de opening van dit congres in het 14de jaar na de oprichting onzer vereniging zijn wij opnieuw onder de indruk van de grote vlucht, die het werk van Humanitas in deze korte tijd heeft genomen, en van de plaats, die zij zich in het Nederlandse volksleven heeft weten te veroveren.
De moeilijkheden, waarmede wij te worstelen hadden, waren niet gering, maar wij hebben zeker geen reden om over het tot dusver bereikte ontevreden te zijn.
Het is voorwaar geen kleinigheid, dat wij in 14 jaar tijd 14.000 leden konden winnen uit kringen die tot voor kort grotendeels nog vreemd stonden tegenover modern opgevat maatschappelijk werk, leden, die nu met liefde hun contributie van ten minste *f* 5,– per jaar betalen, waar niets anders tegenover staat dan het besef bij te dragen aan een goed werk. Ook de structuur van onze vereniging – samenvatting van alle takken van maatschappelijk werk in één verband – bleek een succes.
Wij hebben de indruk, dat de ontwikkeling op het terrein van het maatschappelijk werk steeds meer gaat in de richting van integratie, door Humanitas gewezen, zodat wij in zekere zin als pioniers kunnen worden beschouwd.
De meeste zorg baart ons nog de vraag, hoe wij aan het door ons verrichte maatschappelijk werk een eigen functie kunnen geven, naast die van het maatschappelijk werk op confessionele grondslag. Aan deze vraag zal dit congres in hoofdzaak zijn gewijd. Ik ben er mij van bewust, dat de door mij gegeven formulering inhoudt een

zich neerleggen bij de fundering van het maatschappelijk werk in ons land op de grondslag van godsdienst en levensbeschouwing. Ik weet, dat er principiële tegenstanders zijn van het zuilen-systeem in het maatschappelijk werk, zoals er ook principiële tegenstanders zijn van het bijzonder onderwijs. Maar, hoe wij daarover persoonlijk mogen denken, de feiten liggen er nu eenmaal.
Elk pleidooi voor maatschappelijk werk op *algemene* grondslag doet daarom in ons land met zijn bijzondere verhoudingen wat onwezenlijk aan. Het zou stellig nog grote weerstanden opwekken, als Humanitas zou trachten een waarlijk *algemene* vereniging voor maatschappelijk werk te worden en haar activiteit stelselmatig ook zou gaan richten op de gezinnen van confessionele protestanten en rooms-katholieken. Ik meen, dat het wijs beleid is dergelijke grensconflicten zoveel mogelijk te vermijden zonder nochtans het door ons aangehangen beginsel van de vrijheid van keuze van de hulpzoekende te verzaken. Het terrein van de niet-confessionele bevolkingsgroepen is overigens ruim genoeg en biedt voorlopig gelegenheid te over om onze dadendrang uit te leven.
De kardinale vraag is dan hoe wij aan niet-confessioneel-ingestelden op de meest effectieve wijze hulp kunnen bieden. En deze vraag lost zich op in die andere, of het steunen op een levensbeschouwing daarbij van nut kan zijn. Waarmede dit Congres zich zal hebben bezig te houden, is dus in wezen een ons opnieuw bezinnen op het doel der Vereniging en de beginselen, die bij het werk in acht zijn te nemen. Daarom is dit Congres van zo grote betekenis voor de verdere ontwikkeling van Humanitas.
Uiteraard wil ik in mijn openingsrede niet te veel op de discussies over dit punt vooruit lopen.
Ik bepaal mij tot enkele opmerkingen van meer algemene aard.
Ik meen dan te mogen constateren, dat er op één punt althans in onze vereniging een volstrekte eenstemmigheid bestaat. Wij hebben ons vrij te houden van alle leerstelligheid; wij willen geen propaganda maken voor een bepaalde levensbeschouwing en wij willen zeker niets opdringen. Ik ga zelfs nog een stap verder: het kan niet op de weg van een vereniging voor maatschappelijk werk liggen zich te bezinnen op de diepere vragen van levens- en wereldbeschouwing. Daarvoor zoeke men een andere omgeving. Voor ons kan alleen van belang zijn de vraag, welke rol de levensbeschouwing of — juister misschien nog — de opvatting over de mens en zijn plaats in de wereld heeft te spelen in de praktijk van het maatschappelijk werk.
Omdat de bestaande redactie aanleiding gaf tot misverstand, heeft het hoofdbestuur aan het Congres een nieuwe redactie voor het betreffende artikel in de Statuten voorgelegd, waarin men de volgende richtinggevende beginselen vindt:
In de eerste plaats het beginsel van de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid en de daaruit voortvloeiende erkenning van het recht op en de plicht tot zelfbestemming en zelfontplooiing, zij het binnen de grenzen, door het belang der gemeenschap getrokken. Dit brengt er ons vanzelf toe in de praktijk van het maatschappelijk werk een overwegende plaats toe te kennen aan het aankweken van verantwoordelijkheidsbesef, niet alleen met betrekking tot de eigen levensvervulling, maar ook ten opzichte van de groepen, waarvan de mens deel uitmaakt. Van de kant van de maatschappelijk-werker gezien zal richting-gevend moeten zijn een in gemeenschapszin wortelend besef van verantwoordelijkheid zowel voor het lot van de naaste als voor het welzijn van de samenleving. Duidelijk wordt uitgesproken, dat het maatschappelijk werk mede behoort bij te dragen tot een in alle opzichten gezond maatschappelijk leven.
Het wil mij zo voorkomen, dat men — om deze beginselen te aanvaarden — niet bepaald lid van het Humanistisch Verbond behoeft te zijn. De eis, dat men lid van het Verbond zou moeten zijn of zijn beginselverklaring zou moeten onderschrijven wordt dan ook niet gesteld. Instemming met deze algemene beginselen moet voldoen-

de zijn. Daarom blijft ook voor vrijzinnig-godsdienstigen de weg naar Humanitas open. Ik kan mij niet voorstellen, dat de aangeduide beginselen voor hen een beletsel zouden kunnen opleveren.
Het meningsverschil spitst zich dan ook toe op de vraag, of het nodig is deze beginselen, waartegen wel niemand op zich zelf ernstig bezwaar kan hebben, als 'humanistisch' aan te duiden. Het merkwaardige is nu, dat moeilijk valt te betwisten, dat het inderdaad humanistische beginselen zijn. Men zal de grondslag er van terug vinden in alle humanistische stromingen, vanaf Plato, via Erasmus en Coornhert, tot Huxley. De wezenlijke scheidslijn loopt altijd tussen rechtzinnigen en vrijzinnigen, tussen preciezen en rekkelijken, ook in het maatschappelijk werk van vandaag.
Daarom hoop ik nog altijd, dat het mogelijk zal blijken in het maatschappelijk werk een nauwere samenwerking tot stand te brengen tussen christelijke en buiten-kerkelijke humanisten. Zij behoren bij elkaar aan dezelfde kant van de scheidslijn.
Dit spreekt te meer, als wij het maatschappelijk werk zien als nog iets meer dan alleen hulp aan in nood verkerende medemensen, hoe belangrijk dit op zich zelf ook moge zijn. Het maatschappelijk werk heeft in mijn ogen echter een wijdere taak, nl. bij te dragen in het verzekeren van de toekomst der Westerse beschaving. Hoewel ik daar niet al te diep op in kan gaan, wil ik er toch graag iets van zeggen, omdat het mij erg na aan het hart ligt.
Zo dikwijls krijgt men tegenwoordig te horen, ook van jongeren helaas, dat gewone mensen op de politieke ontwikkeling, welke zich in de wereld voltrekt, niet de minste invloed hebben. Ik ben het daarmede volstrekt on-eens. Het Westen staat, om met Toynbee te spreken, voor een geweldige uitdaging van de kant van het communisme. Niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats militair en politiek, maar vooral ook economisch en misschien het meest nog ideologisch. Het Westen zal daarop het juiste antwoord moeten geven, d.w.z. het zal moeten tonen, dat een samenleving, die het aandurft met de vrijheid, met het laten van ruimte voor vrije ontplooiing van de menselijke geest en voor persoonlijk initiatief, sterker is dan een samenleving, voor welke het hoogste ideaal is, dat de mens zich schikt in het systeem.
Dit betekent echter, dat wij gezamenlijk hebben te bouwen aan deze samenleving. Haar innerlijke zedelijke kracht kan slechts steun vinden in een sterk beleefd persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel, zowel naar binnen (tegenover zich zelf) als naar buiten (tegenover de gemeenschap). In het aankweken en versterken van dit tweeledige verantwoordelijkheidsbesef heeft het maatschappelijk werk een belangrijke functie te vervullen.
De kans hierin te slagen zal evenwel groter worden, als de instellingen, welke zich op dit terrein bewegen, niet geïsoleerd staan, maar haar wortels vinden in een bodem, die het geestelijk voedsel levert.
Humanitas kan deze voedingsbodem vinden in het humanisme. Laat men daarbij goed begrijpen, dat dit begrip voor mij veel meer omvat dan de activiteiten van het Humanistisch Verbond in Nederland.
Ik denk hierbij aan de geestelijke activiteiten op zo menig gebied, die bij alle verscheidenheid dit gemeen hebben, dat zij de menselijke geest willen bevrijden uit de kluisters van het dogma, maar daarbij aanvaarden, dat de nieuw gewonnen vrijheid in evenwicht moet worden gehouden door een sterk ontwikkeld verantwoordelijkheidsbesef. Het zijn dikwijls nog maar eerste aanzetten en er is nog niet veel verband. Van een sterke geestelijke stroming kan nog niet gesproken worden. Het is echter gewenst, dat er een sterkere binding komt tussen allen, die hierover in grote lijnen gelijk denken. Alleen daardoor zal het mogelijk zijn het proces van geestelijke bewustwording onder hen, die in doctrinair geloof geen vrede meer vinden, met de vereiste kracht te bevorderen.
Ik zie dit als een noodzakelijke voorwaarde voor de versterking van de innerlijke

zedelijke kracht van het Westen. Het gevaar, dat steeds meerderen ten prooi vallen aan geestelijk nihilisme, en in zich zelf niet meer de weerstand vinden tegen de teleurstellingen, welke zij in hun leven ondervinden, het gevaar ook, dat het normbesef verder verzwakt, is zeker niet denkbeeldig.
Daarom heeft het Westen dringend behoefte aan een krachtige beweging, die deze gevaren op *haar* wijze, d.w.z. met afwijzing van leerstelligheid, bestrijdt. En waarom zou men een dergelijke beweging niet als humanistisch mogen bestempelen, waar zij toch de beste tradities van het humanisme tot de hare maakt?
Dit is wel de voornaamste reden, waarom ik er zo sterk aan hecht, dat wij in onze naam duidelijk blijven uitspreken, dat wij onze plaats willen innemen in dit ruimere verband. Alleen dan krijgt ons maatschappelijk werk de wijdere strekking, die het uitheft boven wat vroeger in SDAP-kringen wel werd aangeduid als lapwerk. Dan gaat het zijn eigen rol spelen in het geweldige politieke proces van onze dagen: de strijd om de vrijheid van de menselijke geest in een wereld, die deze vrijheid steeds meer belaagt.
Humanisme en vrijzinnig christendom kunnen daarbij gezamenlijk optrekken, zo niet in één verband dan toch in sterke verbondenheid. Duidelijk aangeven, waar wij staan, van onze kant zal dit samengaan naar mijn stellige overtuiging eerder bevorderen dan belemmeren.
Evenzo ben ik overtuigd, dat een duidelijk positie kiezen het ook de confessionele instellingen, die het terrein van het maatschappelijk werk bearbeiden, gemakkelijker zal maken ons als partner te aanvaarden.
Het leek mij gewenst dit speciale aspect van ons werk wat extra te belichten, in de hoop, dat het in de discussies niet zal worden veronachtzaamd.

de congresbesluiten

Op het tweejaarlijkse congres van Humanitas, dat op 31 oktober en 1 november jl. te Rotterdam werd gehouden, zijn een aantal belangrijke congresbesluiten genomen. Het voornaamste was wel de beslissing inzake de redactie van de artikelen 1 en 2 van onze statuten. Aangezien er, naast dit hoofdonderwerp, nog enige beslissingen zijn gevallen die de toekomst van Humanitas direkt raken, drukken wij hieronder de volledige besluitenlijst af. Voor commentaar op en nadere uitleg van al hetgeen besloten is verwijst de redactie de lezers naar het hoofdartikel in het nov./dec. nummer van 'Van Mens tot Mens' waarin het hoofdbestuursstandpunt inzake de vormgeving in de statuten van naam, doel en grondslag der vereniging wordt uiteengezet.

besluitenlijst

van het congres van Humanitas op 31 oktober en 1 november 1959

Het congres besloot:

1. de heer F. H. W. Vliegen, aftredend hoofdbestuurslid, te benoemen tot erelid der vereniging;
2. op grond van de verklaring van de congresverslagcommissie 1957 van de afdeling Utrecht, bestaande uit mevrouw De Groot, de heren Doeleman en Hensbroek, het congresverslag van 1957 goed te keuren;

3. de afleding Rotterdam op te dragen een congresverslagcommissie van de drie leden voor 1959 te vormen;
4. het beleid van het bestuur in 1957 en 1958, waaronder begrepen de jaarverslagen van de secretaris over deze beide jaren, goed te keuren;
5. de penningmeester decharge te verlenen van het in 1957 en 1958 gevoerde financiële beleid;
6. de afdeling Amsterdam op te dragen een financiële contrôlecommissie ,bestaande uit drie leden, te benoemen voor de jaren 1959 en 1960;
7. het beleid van de redacties van het kaderorgaan en van Van Mens tot Mens goed te keuren;
8. mejuffrouw M. Dijkstra in de functie van algemeen secretaris te herkiezen;
9. alle kandidaten voor het hoofdbestuur, te weten: de heren C. K. van Asch, Nijmegen, J. v. d. Berg Jeths, Hengelo, mr. H. Boasson, Amsterdam, J. L. Kampmeijer, Amsterdam, J. Landman, Amsterdam, J. Schnetz, Den Haag, J. Schuitevoerder, Utrecht, Ir. W. Semeins, Beverwijk, en C. M. Swiebel, Den Haag te benoemen en één hoofdbestuursplaats, waarvoor geen candidaat gesteld was, onbezet te laten;
10. art. 1 en 2 van de statuten te wijzigen en als volgt te lezen:

Artikel 1
De vereniging is genaamd: De Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk 'HUMANITAS' en is gevestigd te Amsterdam.

Artikel 2
De vereniging stelt zich ten doel het verrichten van maatschappelijk werk in de ruimste zin en staat daarbij open voor allen die behoefte gevoelen aan een tegemoettreden vrij van elke leerstelligheid, waarbij in het bijzonder gedacht wordt aan de buitenkerkelijken. Zij erkent evenwel de noodzaak om zich bij haar arbeid te laten leiden door enkele richtinggevende beginselen. Daartoe behoort in de eerste plaats het algemeen-humanistisch beginsel van de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid en de darauit voortvloeiende erkenning van het recht op en de plicht tot zelfbestemming en zelfontplooiing voor ieder mens, zij het binnen de grenzen door het belang der gemeenschap getrokken. Daarvan uitgaande staat zij op het standpunt:

1. dat het maatschappelijk werk behoort te worden gedragen door een in gemeenschapszin wortelend besef van verantwoordelijkheid zowel voor het lot van de naaste als voor het welzijn der samenleving;
2. dat in de praktijk van het maatschappelijk werk een overwegende plaats behoort te worden toegekend aan het aankweken van verantwoordelijkheidsbesef, niet alleen met betrekking tot de eigen levensvervulling, maar ook ten opzichte van de groepen, waarvan de mens deel uitmaakt;
3. dat het maatschappelijk werk een bijdrage behoort te leveren tot een in alle opzichten gezond maatschappelijk leven.

Zij streeft voorts naar coördinatie van alle maatschappelijk werk en wenst daartoe de samenwerking van instellingen en verenigingen welke op dit terrein werkzaam zijn, te bevorderen, voor zover dit zonder aantasting van het eigen karakter der vereniging mogelijk blijkt;

11° de gewijzigde statuten in hanteerbaar formaat in voldoende mate aan afdelingssecretariaten ter beschikking te stellen;

12° de voorgestelde redactie van het huishoudelijk reglement, zoals afgedrukt in de congresstukken, met algemene instemming te aanvaarden met dien verstande, dat de artikelen 7 en 24 worden gelezen zoals hieronder wordt aangegeven;

bovendien aan artikel 26 een zin toe te voegen, die eveneens hieronder wordt vermeld, en in de eerste zin van artikel 45a de woorden: 'onder voorbehoud van goedkeuring door het hoofdbestuur' te wijzigen in: 'onder voorbehoud van goedkeuring door het congres'.

Artikel 7 luidt nu:
Elke afdeling heeft recht op vergoeding uit de centrale kas van het reisgeld — tweede klas heen en terug — voor het bezoeken van het congres ten behoeve van zoveel afgevaardigden, als zij stemmen uitbrengt.
De kosten van de afvaardiging van de afdelingen worden per afgevaardigde berekend en omgeslagen over alle afdelingen naar verhouding van het aantal afgevaardigden dat zij kunnen zenden, in dier voege, dat een bedrag in rekening wordt gebracht hetwelk enigzins uit mag gaan boven de gemiddelde reiskosten ter tegemoetkoming in de kosten van het congres.
De berekening van de omslagkosten voor de gewestelijke afgevaardigden geschiedt op dezelfde wijze; deze kosten worden in rekening gebracht bij de gewestelijke centrumbesturen. Algemene leden bezoeken het congres voor eigen rekening.

Artikel 24 luidt nu:
Op de ledenvergadering brengt ieder lid één stem uit; de wijze van stemmen geschiedt volgens art. 10 en 11 van dit reglement, met dien verstande, dat over voorstellen van orde bij hand opsteken wordt gestemd; over zaken eveneens tenzij tien leden een hoofdelijke stemming vragen, of, in afdelingen onder de veertig leden, een getal, gelijk aan een kwart der leden.

Toevoeging aan artikel 26:
De afdelingsbesturen zijn gehouden het Hoofdbestuur en het Dagelijks Bestuur alle gevraagde mededelingen te doen;

13° de goedkeuring van het congres, bedoeld in artikel 45a van het huishoudelijk reglement, zodanig op te vatten dat daarmee bedoeld wordt goedkeuring achteraf door het congres van door het foofdbestuur tevoren genomen besluiten-onder-voorbehoud inzake de aansluiting van instellingen;

14° op basis van de door het bestuur op het congres gedane toezeggingen het hoofdbestuur te machtigen het overleg met het Humanistisch Verbond en de Vrije Gedachte over een samenwerking in de A. H. Gerhard Stichting verder te voeren en beslissingen ten aanzien van deze samenwerking te nemen op basis van de volgende richtlijnen:

a. bij opneming wordt zo veel mogelijk voorrang verleend aan buitenkerkelijke bejaarden;
b. inschakeling van de afdelingen bij de aanwijzing van bestuurders van een op te richten plaatselijke stichting in het verband van de A. H. Gerhard Stichting wordt voldoende gewaarborgd;
c. plaatselijke activiteiten worden zoveel als mogelijk is behandeld in de geest van de nieuwe opzet;
d. Humanitas krijgt in het bestuur van de A. H. Gerhard Stichting een vertegenwoordiging op een dusdanige basis ,dat Humanitas een redelijke invloed krijgt;
e. de plaatselijke stichting voor de bouw van een bepaald object de goedkeuring van het landelijk orgaan behoeft;
f. landelijk toezicht wordt gehouden op het budget;
g. er landelijke richtlijnen komen ten aanzien van het opnamebeleid, met dien verstande dat daarbij zoveel mogelijk aan buitenkerkelijken de voorrang wordt gegeven.

SOCIAAL WANGEDRAG

de moeilijke maatschappij

Na de onderbreking in het oktobernummer, volgt hier het vierde artikel in deze reeks. Deze bijdrage van de heer J. J. H. Kraaykamp, directeur van de clubhuizen 'De Arend' en 'De Zeemeeuw' te Rotterdam, sluit aan op het in het augustusnummer opgenomen artikel van de schrijver: 'Gedrag en beoordeling van gedrag'. In zijn eerste artikel legde de heer Kraaykamp het accent op innerlijke factoren die, in wisselwerking met de sociale situatie, het menselijk (wan)gedrag bepalen. Thans werpt hij een scherp licht op de huidige maatschappelijke situatie in zijn betekenis voor (het gedrag van) de sociaal zwakkere mens.

Als wij het menselijk gedrag (dus ook het wangedrag) opvatten als een antwoord op een situatie, dan komen wij er vanzelf toe bij de beschouwing en beoordeling van menselijke gedragingen niet alleen de aard en kwaliteit van de antwoorden te bekijken, maar ook de aard van de situatie, waarop met die gedragingen antwoord gegeven wordt. De zwakmaatschappelijken in onze samenleving zijn randgevallen, die twee kanten op kunnen. Zij kunnen er uit vallen, geïsoleerd raken uit het maatschappelijk verkeer en dan zullen zij zich tégen de maatschappij richten, want uitsluiting en afzondering wekken dikwijls agressie; is het eenmaal zover, dat zij zich tegen de samenleving richten, dan noemen we hen ónmaatschappelijken.
En zij kunnen ook naar binnen vallen, erbij gaan horen en hun ontplooiing in en voor de samenleving zoeken; dan noemen wij hen maatschappelijk.
O.a. in het clubhuiswerk gaat het om deze omvangrijke groep van randgevallen, mensen, die van *onderen* af naar onze maatschappij kijken, sterker nog, die van onderen tégen onze maatschappij áán kijken.

Onze samenleving, dat is de situatie, waarop zij antwoord geven: 'Je bent toch maar een nummer. Of je op je werk bent of bij de dokter, je bent gewoon een nummer. Wij, gewone mensen, hebben niks in te brengen, ze doen maar met je . . .'
Hun antwoord is een houding van onmacht, een zo goed en zo kwaad als het kan meehobbelen, of het opgeven en je maar laten drijven. Een houding, waaruit vele gedragingen voortvloeien, die door ons veroordeeld worden.
Hun antwoord wijkt waarschijnlijk af van het uwe en het mijne, en toch is het een beantwoording van dezelfde situatie, onze samenleving. Hoe komt dat? De verleiding

is groot, om nu na te gaan, waarin u en ik ons onderscheiden van de zwakmaatschappelijken.
Maar laten wij die verleiding weerstaan en eerder de vraag onder ogen zien, in hoe grote mate hún antwoord afwijkt van het onze.
Of anders gezegd: Als zij in hun houding van onmacht en hun (wan)-gedrag duidelijk maken, dat de situatie, onze samenleving, hen te moeilijk is, is het dan zo, dat wij alles wat zij moeilijk achten, gemakkelijk vinden, of vinden u en ik het leven in onze maatschappij ook een beetje of erg moeilijk, en uit zich dat ook in óns gedrag?
In de ontwikkeling van het maatschappelijk leven zijn enkele tendenties op te sporen, tendenties, die in elkaar grijpen, elkaar versterken en hun invloed doen gelden in ons dagelijks leven. Voor ons thema kiezen we de volgende:
Het (samen)leven wordt steeds ingewikkelder en onoverzichtelijker.
Het leven gaat steeds sneller.
Het leven wordt steeds zakelijker.
Van iedere tendentie moeten we nu een voorbeeldje kiezen en daarvan de consequenties nagaan in uw en mijn leven, en in het leven van de zwakmaatschappelijken.

wat is het leven ingewikkeld!

De belastingen en de sociale verzekeringen, twee onderwerpen, die ons allemaal aangaan, waar wij ons allemaal een mening over gevormd kunnen hebben.
De belasting, die wij aan 's Rijks schatkist betalen, is één van de financiële kurken, waarop onze samenleving drijft. Een dankbaar object om grapjes over te maken, maar de grapjes hebben meestal het karakter van galgenhumor. Vult u misschien een aangiftebiljet voor de belastingen in? Of hebt u dat, zoals ik, al opgegeven en legt u de zaak vol vertrouwen in handen van een belastingconsulent, de specialist, die noodzakelijk werd, omdat e.e.a. u te *ingewikkeld* was geworden?
Krijgt u wellicht kinderbijslag? Om de kinderbijslag te financieren, betaalt u aan de Staat meer belasting dan wanneer er geen kinderbijslagregeling bestond. U betaalt eerst belasting en krijgt het dan als kinderbijslag terug: hebt u al eens uitgerekend, of u er via dit proces 'beter' van wordt of dat u erop toelegt? Zou u weten, waar u moest beginnen om dat uit te rekenen?
Met de gecombineerde gegevens uit de 'Miljoenennota' en het Centraal Bureau voor de Statistiek komt u wellicht een heel eind. Of maakt u er zich liever geen kopzorgen over en bent u gewoon maar blij met het geldsommetje eens in de drie maanden, waar de vakantie of de kolenboer van betaald wordt?
U betaalt voor de sociale verzekering? Maar u betaalt niet alleen voor uzelf, maar ook voor anderen, en weer anderen betalen voor u. De gezonden betalen teveel, en daar worden de zieken van geholpen; als u nooit werkloos wordt, betaalt u toch voor degenen, die het wel werden en geholpen moeten worden.
Doet u dat allemaal vanuit uw eigen sociaal gevoel, of doet u het, omdat ministers en volksvertegenwoordiging u verplicht hebben om zoveel sociaal gevoel te bezitten?
Als u al dat premiegeld zelf ter beschikking had, zou u er misschien uw zieke buurman of een familielid mee helpen (of niet?); dan zou u weten, waar het geld bleef en of het genoeg was. Bovendien zou u er een *concrete* mens mee geholpen hebben. Nu kunt u niet meer vaststellen, wie u helpt en in welke mate, nee, nu draagt u bij aan een abstractie; het algemeen belang, het welzijn van ons volk, enz.
Beseft u nog, dat u anderen helpt of door anderen geholpen wordt, alleen door dat bedrag, dat *niet* in uw loonzakje zit?
De zwakmaatschappelijke zegt: 'Ze houden van alles af van je loon en je weet nooit waar het blijft . . .' En wat zeggen wij?
Wat hier gesteld werd over de belastingen en de sociale verzekeringen als voorbeelden van toenemende ingewikkeldheid, dat kunnen we uitbreiden tot een menigte van

organen, instituten en organisaties, die in onze samenleving werkzaam zijn, alleen maar om die samenleving zo goed mogelijk in stand te houden en te doen functioneren op zo'n wijze, dat de leden van die samenleving een behoorlijke bestaanszekerzekerheid hebben. Wij vertrouwen er doorgaans op, dat al die organen en regelingen wel nodig zijn om de zaak goed te doen draaien; maar snappen we ook nog, waarom zij precies nodig zijn en hoe zij werken?

Nee, het dorpswinkeltje is uitgegroeid tot een warenhuis. Het winkeltje, waarin de baas zelf de spullen inkocht en verkocht, een eenvoudig boekhoudinkje bijhield, zijn eigen baas en zijn eigen personeel was, is uitgegroeid tot een warenhuis met een technische staf voor de roltrappen en de liften, een afdeling inkoop en een afdeling verkoop, een boekhoud-, een reclame- en een personeelsafdeling en een aantal functionarissen, die moeten zorgen, dat al die afdelingen niet langs elkaar heen werken; vele bordjes zijn nodig om u de weg te wijzen in dit labyrint.
Zeker, we zijn er 'beter' van geworden, we kunnen meer en betere goederen krijgen voor minder geld; alleen, we kunnen niet meer zo goed begrijpen, hoe het werkt. We kunnen niet meer meedenken, we kunnen het niet meer overzien.
Welk antwoord geven u en ik en de zwakmaatschappelijke d.m.v. ons gedrag op een situatie, die wij niet meer kunnen overzien, die ons te ingewikkeld is?
We kijken, wat anderen doen in die situatie en we doen het na (conformisme).
Of we hopen, dat iemand de leiding neemt in die situatie en ons vertelt, hoe wij ons gedragen moeten (onderwerping aan autoriteit). Of we laten het maar over en zorgen, dat we *nu* zo goed mogelijk aan onze trekken komen of zo min mogelijk de dupe worden (onmiddellijke behoefte-bevrediging en opportunisme).

In een situatie, die wij niet meer kunnen overzien, daarin kunnen wij ook geen plannen maken, we kunnen niet vooruitdenken; we hebben ons leven, onze toekomst, onszelf niet meer in de (eigen) hand, maar we worden afhankelijk. Ons gedrag is dan afhankelijk van en wordt bepaald door wat anderen doen (de buren), of wat een ander ons voorschrijft (de specialist), of door toevallige omstandigheden, in het nu, die ons gedrag van vandaag op morgen opportunistisch kunnen wijzigen.
De zwakmaatschappelijke zegt: 'Ze doen maar met je . . . Een mens mag toch ook wel eens wat hebben . . .? Je weet nooit, hoe beroerd we het later nog eens krijgen . . .'
En in zijn gedrag antwoordt hij met kankeren, een kruimeldiefstalletje, hij maakt grote afbetalingsschulden voor een bromfiets en een televisietoestel, hij eet er goed van en vindt het best, dat de kinderen niet verder leren, maar de fabriek ingaan . . . en hij is bang voor die duistere, onoverzienbare, onberekenbare toekomst.
Wanneer wordt het leven voor u en mij ook te ingewikkeld?

wat gaat het leven snel!

De meest sprekende voorbeelden van de verhoging van ons levenstempo en de gevolgen daarvan voor onze geestelijke gezondheid vinden wij wellicht, als we ons rekenschap geven van de enorme ontwikkeling van de moderne communicatiemiddelen, de middelen, waarmee verbindingen tussen mensen, werelddelen en ideeën mogelijk zijn.
Wie zijn zaken per telefoon kan doen, kan in één etmaal meer zaken afhandelen dan degeen, die alles lopende moet afdoen of op de trekschuit aangewezen was.
Maar door die telefoon hebben wij dan ook veel meer zaken tegelijk aan ons hoofd, er wordt veel meer leven en werken gepropt in ónze vierentwintig uren dan in het tijdperk van de diligence en trekschuit het geval was.
Met een snelle auto kunnen we in één dag in de ene stad het huwelijk van een vriend bijwonen, in een andere stad een bestuursvergadering leiden en weer elders een voordelige transactie afsluiten.

Eén dag leven, waar wij, zelfs vijftig jaar geleden nog, zeker vier á vijf dagen voor genomen hadden.
Via kranten, radio, telegrafie en televisie is het mogelijk om snel berichten door te geven; we kunnen vanuit onze huiskamer gebeurtenissen in andere werelddelen meemaken, op het moment, dat die gebeurtenissen plaats vinden. Met een kleine oogbeweging over het krantenpapier weet u, hoe het gisteren in Cuba was én in West-Berlijn, weer drie centimeter verder wordt u gevraagd u in het vluchtelingenvraagstuk te verdiepen, morgen begint de uitverkoop, zorgt, dat u er bij bent en het Nederlands elftal heeft met 7–1 gewonnen.
Snelle berichtgeving, uit álle werelddelen, op allerlei levensgebieden; en al die berichten doen een appèl op u, zij vragen uw aandacht en uw reactie. Op tien centimeter krantenpapier moet u de aandacht verplaatsen van de situatie in het Midden-Oosten naar de situatie op de Dam tijdens de nozemrelletjes. De hoeveelheid berichten, die de mens te verwerken kreeg in de tijd van de postkoets en de koerier was zoveel beperkter en omvatte zeker niet het wereldgebeuren van dag tot dag.
Kunnen wij ons op al die berichten inleven, kunnen wij al die prikkels verwerken, zonder gevaar voor ons geestelijk evenwicht? Kunnen wij ons zo snel verplaatsen van de ene situatie in de andere, volkomen ongelijksoortige situatie? Kunnen wij snel reageren op de ons zo snel bekendgemaakte toestandsveranderingen?
Welke prijs moeten wij betalen voor dit leven, waarin wij zoveel meer kunnen afdoen, zoveel meer kunnen mee-maken dan in de vorige eeuw, of dan tien jaar geleden? Allereerst moeten wij zorgen (en wij doen dagelijks niet anders), dat wij niet zóveel en zulke diepe indrukken opdoen, dat wij er door uit ons evenwicht gebracht worden. We moeten onze belangstelling beperken, oppervlakkiger worden, proberen onze ogen en oren gedeeltelijk dicht te houden.
Ten tweede moeten wij de hoop en de pogingen opgeven, om alle prikkels, die op ons afkomen, zelf te ordenen naar belangrijkheid, er zelf waarde of onwaarde aan toe te kennen. Velen kunnen niet meer buiten een weekblad, een krant, die máár eenmaal per week verschijnt en die uit de lawine van nieuwtjes het kaf van het koren scheidt, die voor ons ordent en voor ons duidelijk maakt, wat de moeite waard is om ons over op te winden en wat niet. We moeten het ordenen en waarderen maar overlaten aan het weekblad, aan mr. Hilterman of aan de dominee.
Want zelfs als wij deze twee (onaantrekkelijke) rekeningen betaald hebben, dan nog hebben wij dikwijls te veel te verwerken en zelf te ordenen in een te korte tijd. Want wat is voor u belangrijker, het hoofdartikel in 'Vrij Nederland' of die aangereden voetganger, die toevallig uw benedenbuurman is? En welke energie moet u gebruiken om u door telefoongerinkel vanuit het spelen met uw kinderen te verplaatsen in de kwalijke verhouding tussen uw chef en zijn voorman?
Ook wanneer wij ons zelf min of meer afstompen en ons afhankelijk maken van anderen, dan nog zijn er te veel neurosen en te veel hartpatiënten.
Wie snel reageert en zich snel aan veranderingen weet aan te passen, die zal in onze snel levende samenleving het beste mee kunnen komen.
Maar de oudere mens reageert niet meer zo snel en kan zich ook minder aan veranderingen aanpassen. Daarom is er in het snelverkeer geen plaats voor de bejaarde; gaat het er naar toe, dat er ook in het maatschappelijk verkeer geen plaats meer voor hem is? Aanpassingsvermogen en intelligentie hebben met elkaar te maken. Zijn wij bezig een samenleving te creëren, waarin voor de minder intelligenten geen plaats meer is? En waar horen u en ik bij? De zwakmaatschappelijke kan zich niet zo snel aanpassen, hij raakt achter, hij valt uit het sociale en culturele leven van zijn samenleving en drijft losgeslagen rond op de stromen van prikkels en toevalligheden, zonder één ander ordenings- en waarderingsschema dan 'Ze doen maar met je, ik zit toch altijd in het hoekje, waar de slagen vallen . . .' U en ik zijn nog niet zover, bij ons gaat de zin nog niet verder dan: 'Ze doen maar, hoor!'

wat is het leven zakelijk!

Hebt u die man achter het loket wel eens gezegd, dat hij zo'n leuke das om had? Nee, waarom zou u? Hij zit daar om u postzegels toe te schuiven en zijn persoonlijke dassensmaak gaat u niets aan. Hij is primair een functionaris voor u, en alleen als zodanig hebt u met hem te maken.
In ons dagelijks leven zijn wij allemaal knooppunten van veel dergelijke functionele verhoudingen, relaties, waarin de functie (van ons of van de ander) ons gezicht bepaalt, vastlegt, hoe wij ons zullen gedragen en welk gedrag wij van de ander mogen verwachten, wat wij wel en wat niet tegen de ander kunnen zeggen.
U wéét wel, dat de melkboer, de postbode, de politie-agent, de afdelingschef en de telefoniste mensen zijn, personen; maar u weet ook, dat u niet op alle levensgebieden iets met die mensen te maken hebt. U hebt alleen een relatie met hen, voorzover zij 'in functie' zijn en zoals zij zich in hun functie gedragen.
In onze ingewikkelde maatschappij is organisatie noodzakelijk, om iedereen op dit grondgebied een bestaan en bestaanszekerheid te waarborgen. Aan organiseren zitten functies vast, waardoor ieder van ons in een toenemend aantal functionele verhoudingen verknoopt raakt. De veelheid van die verhoudingen belet ons bovendien om veel aandacht te geven aan het persoonlijke van de ander, zoals dat achter zijn functie verscholen ligt. Vroeger waren wellicht de postbode en de veldwachter, dwars door hun functie heen, ook nog personen voor ons, waar wel eens een kop koffie mee werd gedronken en van wier persoonlijke kwaaltjes en ideeën wij op de hoogte waren.
Nu is daar vrijwel niet meer aan te beginnen; wij spreken elkaar in deze relaties niet aan met 'aanziens des persoons', maar 'met het aanzien van de functie' en er zou een grote sociale chaos uit resulteren, wanneer wij in al die relaties onze persoonlijke gevoelens, gewoonten en voorkeuren lieten meespelen.
Wij gaan onze medemens steeds meer bekijken onder het opzicht van zijn functie.

Om een eerste indruk van de ander te krijgen, rolt de vraag vlotweg uit onze mond: 'Wat is-ie van zijn vak?' We komen er steeds meer toe onze menselijke waarde te ontlenen aan onze functie, terwijl toch een functionaris niet meer is dan een vervangbaar onderdeel van de gehele apparatuur.
En als onze medemens een functionaris is dus een functie vervult, dan kunnen wij gebruik maken van zijn werkzaamheid, van diezelfde functie. Zijn wij dus overwegend in functionele verhoudingen gewikkeld, dan wil dat zeggen, dat wij overwegend de medemensen taxeren op hun *bruikbaarheid* voor bepaalde doeleinden (zoals b.v. postzegels verschaffen). En dat doet de ander met ons ook.
Dan zullen wij elkaar aansporen, om *objectief* te oordelen over elkaar als mensen. Objectief, alsof de ander een object is, een ding, dat wij moeten beoordelen met uitsluiting van de persoonlijke en menselijke gevoelens, die de ander in ons opwekt.

Er wordt in onze maatschappij van ons geëist, dat wij zakelijker zijn, meer op de záák gericht, ook als die 'zaak' een relatie tussen mensen is.
Er wordt van ons geëist, dat wij objectief zijn, het andere als object, als ding bekijken, ook als dat andere een mens is.
Het is noodzakelijk, om onze samenleving in stand te houden en te verbeteren, maar het werpt tevens de vraag op: Is dit een samenleving van mensen, of is het een samenleving van objecten en functies, van dingen en van werkzaamheden?
De zwakmaatschappelijke verkeert in de onderste sociaal-economische lagen van onze bevolking; dat wil zeggen, hij vervult in het maatschappelijke leven een functie, die een geringe waardering geniet. Vanuit een gedachtengang, waarin de menselijke waarde aan de maatschappelijke functie gelijkgesteld wordt, is de conclusie dan ook: hij heeft dus een geringere menselijke waarde dan een ander met een hoger gewaar-

deerde functie. Als wij hem dat laten voelen, is het dan verwonderlijk dat hij zich minderwaardig voelt?
Maar hebben u en ik ook niet dikwijls last van minderwaardigheidsgevoelens t.o.v. medemensen, die een hogere functie bekleden, en alleen omdát zij een hogere functie bekleden en *niet* omdat zij als persoon voortreffelijker zijn dan wij?
En ontspannen u en ik ons ook niet pas, als wij weer thuis zijn, bij de familie, bij het gezin of met vrienden, maar wij niet objectief bekeken worden, maar waar een vrije wisselwerking van gevoelens mogelijk is? Zoals de zwakmaatschappelijke zich terugtrekt in zijn buurt, in zijn straat, waar hij niet gapt van het hem persoonlijk bekende, hard werkende, kleine baasje, en wel van de abstracte functionaris, die directeur is van een groothandel, of van het abstracte instituut van Sociale Zaken.
Het leven is zo ingewikkeld, het gaat allemaal zo snel en het is allemaal zo zakelijk. Verschillende groeperingen in onze bevolking zijn al het slachtoffer geworden van (o.a.) deze ontwikkelingstendenties; de zwakbegaafden, de bejaarden, de zwakmaatschappelijken, wellicht ook de nozems? Slachtoffer in de zin van: niet meer ten volle deel kunnen nemen aan het sociale en culturele verkeer in de samenleving, waar zij toe behoren.
U en ik zijn niet zwakbegaafd, wij zijn geen nozems en ons antwoord op de situatie is niet als zwakmaatschappelijk te bestempelen. Maar de grondgedachte, die in het voorgaande opgesloten ligt, is, dat het verschil tussen u en de zwakmaatschappelijke slechts een *gradueel* verschil is, en geen principieel verschil. Want de tendenties zetten zich nog door, m.a.w. wij zijn nóg niet zwakmaatschappelijk, u en ik kunnen nóg meekomen . . .
Maar de ingewikkeldheid is niet een resultaat van onze gezamenlijke domheid, de zakelijkheid vloeit niet voort uit de gevoelloosheid van u of mij of van anderen en het hoge levenstempo heeft niet als bron onze inhaligheid of ons gebrek aan beheersing. Deze ontwikkelingstendenties zijn de resultante van krachten, waaraan heel positieve ideeën ten grondslag liggen: bestaanszekerheid en rechtszekerheid voor allen, meer welvaart, meer gespreide en groter geestelijke rijkdom, enz.
Op weg om die idealen te verwezenlijken maken wij slachtoffers.
Betere wegen kennen wij (nog) niet, maar wanneer wij óók de verantwoordelijkheid aanvaarden om onze slachtoffers zo effectief mogelijk te beschermen, dan wijzen die slachtoffers ons wellicht, juist door hun zwakte, nieuwe wegen om de idealen waar te laten worden, maar dan inderdaad voor állen!

J. J. H. KRAAYKAMP

Insignes voor gediplomeerde gezinsverzorgsters
Prijs f 4,65 (zwaar verzilverd)

VERKRIJGBAAR BIJ HET CENTRAAL BUREAU

GEZINSVOOGDIJ

kritische kanttekeningen bij een conferentie

door een lezer

Op 2 en 3 mei jl. hebben in het Oolgaardtshuis te Arnhem beroepskrachten en vrijwilligers van Humanitas gediscussieerd over de vraag naar de juiste behartiging Ieder van de aanwezigen moet bij de sluiting het gevoel gehad hebben dat de conferentie geslaagd was. De inleidingen van mevr. Heroma–Meilink en de heer naar de gunstigste vorm van hun samenwerking.
van gezinsvoogdij, meer in het bijzonder naar de taak van elk van hen daarbij en Van Veen waren boeiend en substantieel, de discussies waren stevig en open, oppervlakkigheid en wijdlopigheid ontbraken en op een aantal praktische punten ontwikkelde zich uit de gedachtenwisseling een communis opinio.
Wat geeft mij, dit alles nog eens terugroepend, het gevoel van tekort, van gebrek, van lacune? Een gevoel, dat ondanks alles de kern niet geraakt werd?
Ik wil proberen om op deze vraag een antwoord te formuleren in het volgende:
Thema is: de relatie tussen beroepskracht en vrijwilliger. Omtrent de eerste beschikken wij over een omgrensd beeld. Er bestaat een notie van het kennispakket, de methodische opvattingen en de beroepshouding zonder welke men geen maatschappelijk werker kan zijn.
Omtrent de laatste is het beeld vaag en ongevuld. Alleen beseffen wij dat de vrijwilliger ingezet wordt op een terrein, waarop de uitrusting van de beroepskracht specifiek berekend is.
Het ligt dan ook voor de hand dat informatie en doorlichting van het probleemgebied verwacht worden van de kant van de beroepsmaatschappelijke werker. En zo is het moeilijk te vermijden dat in het samentreffen van beiden een hiërarchische verhouding ontstaat, een verhouding die — zoals een van de discutanten dit schetste — naar boven en naar beneden uitgebreid kan worden tot de reeks: supervisor — maatschappelijk werker — particulier gezinsvoogd — pupil (gezin.)
Nu is de hiërarchische een uiterst handzame schikking in ons gemeenschapsbestel en niemand kan er overwegende bezwaren tegen laten gelden dat de schildersbaas vaktechnisch de schildersknecht leidt en de knecht op zijn beurt de leerjongen. Zolang het om het schilderen gaat!
Maar aan hetzelfde huis werken ook een timmerman, een metselaar, een loodgieter. Ofschoon zij voor het eindresultaat verregaand van elkaar afhankelijk zijn, continueert zich de hiërarchie niet, maar zij herhaalt zich voor elke techniek afzonderlijk. Terugkerend naar ons onderwerp stel ik nu de vraag — en het is nog een vráág —:

Is de hulpverlenende activiteit, die men pleegt aan te duiden met modern maatschappelijk werk van dezelfde wezenlijke geaardheid als de hulpverlenende activiteit, die men aanduidt met particuliere gezinsvoogdij?
D.w.z. liggen beide activiteiten in elkaars verlengde of lopen zij parallel?
Dit nu kan men niet uitmaken zonder ook van de functionaliteit van de particuliere gezinsvoogd een notie te hebben. En daar lag naar mijn mening de lacune van ons onderzoek ter conferentie. Omdat men van die notie niet uit kon gaan bleef veel in de lucht hangen.
Negeerde men dit aspect dan? Stellig niet!
Zowel in de inleidingen van de sprekers als in de opmerkingen van de discutanten kwam men materiaal ervoor tegen. Maar dit bundelde zich niet tot een visie, kreeg geen eigen leven, bleef naar het scheen ook vaak onverstaanbaar. Men kent het wonderlijke verschijnsel, dat men slechts verstáát waar men al wéét van heeft.
Men hoorde in inleidingen en discussies o.m. de volgende omschrijvingen van de vrijwillige kracht:
ongecompliceerde belangstelling — belangeloosheid — apostolisch element — eenzaamheid opheffend — afstand overbruggend — bewogenheid — bindingsmogelijkheden (Hudig) — spontaneïteit (Van Veen) — klaar staan — verantwoordelijkheid — aanvullend ouder zijn —.

Voorts werd erop gewezen dat de wetgever de gezinsvoogdij als een taak voor de particulier ziet, noemde Van Veen deze taak een pedagogische (aanvankelijk individueel-, later sociaal-pedagogisch) en zag men hier en daar gevaar in scholing van de vrijwilliger in technisch opzicht.
Dit is een bonte verscheidenheid van schetslijnen, vele vaag en en weinig houvast biedend. Toch moeten déze het portret vormen van de particuliere gezinsvoogd. Markante contouren en gedecideerde toetsen, gekopieerd van een ander werk zullen de gelijkenis slechts bederven.
Op 2 en 3 mei vernam men evenwel ook van een andere conceptie van de functie. Zij lag o.m. opgesloten in de volgende aanduidingen:
onderkennen van de problemen — accepteren van de cliënt zoals hij is — emotionele distantiëring — sfeerbepaling — tolerantie — inzicht in oorzaken — 'behandeling' van het geval — overwinning van vooroordelen — opbouwen van houding — objectiveren van verantwoordelijkheid — hiërarchie.
Dat van de laatste kwalificaties de meeste kennelijk ontleend zijn aan het jargon van de beroepsmaatschappelijke werker doet niets ter zake. Het zou heel goed kunnen dat zij hetzelfde bedoelen als die uit de eerste groep. Zij zouden er ook een uitdieping van kunnen betekenen. Als bij voorbeeld de functie van de vrijwilliger gekenmerkt wordt door een bepaalde verantwoordelijkheid, dan betekent 'objectiveren van verantwoordelijkheid' dat hij zich daar op een bijzondere wijze rekenschap van geeft. Het een zit het ander niet in de weg.

Anders ligt dit echter b.v. met:
spontaneïteit en 'behandeling van het geval'
solidariteit en overwinnen van vooroordelen
ongecompliceerde belangstelling en inzicht in oorzaken
bewogenheid en emotionele distantiëring ,enz.
Ik weet heel goed dat veel wat hierbij tegengesteld lijkt, psychologisch met elkaar verzoend kan worden. Is het niet juist een van de belangrijkste oogmerken van de opleiding tot maatschappelijk werker en van supervisie: in het ongereflecteerde handelen de mechanismen te bespeuren en deze te doen gelden als toelichting op de daad? In handen van iemand die ermee vertrouwd is kan dit een krachtig middel zijn om de medemens op weg te helpen. Het ware verblinding dit niet te zien.
Een aantijging ware het om de geschoolde werker bij voorbeeld te beschuldigen van

gebrek aan bewogenheid omdat hij zich bedient van de techniek van de emotionele distantiëring.
Wel speelt een andere kwestie een rol. Men ziet iets of men ziet iets niet. Heeft men geleerd achter het gedrag de motivaties te zien, dan kan men er moeilijk de ogen meer voor sluiten. Men kan in conversatie en discussie niet altijd verborgen houden, wat in de 'therapeutische' gespreksituatie [1]) de houding bepaalt. De een meer, de ander minder raakt men behept met een beroepssattitude.
Toen een psw [2]) tijdens een koffiepauze met twee andere deelnemers had staan praten en zich na enige tijd had verontschuldigd en verwijderd had, vroegen de gesprekpartners aan elkaar: 'Heeft ze ons nu ook niet als cliënt behandeld?'
Een ieder die hier het gevoel heeft van: Aha . . . nou zie je eens, kan beter ophouden met lezen. Er is hier namelijk geen sprake van een ontmaskering op een onbewaakt ogenblik, geen kwestie van uit de rol vallen, in de kaart laten kijken of wat dan ook. Het heeft eerder de smaak van de humor: Datgene wat zich dagelijks onverbloemd maar onherkend aan ons voor doet, krijgt plots in een concrete situatie een verrassende pregnantie. Er was geen sprake van een masker, maar van een ondoorzichtige bril die een ogenblik af ging.
Daarom is dit incident verhelderend! Want wat zegt het ons t.a.v. de geconstateerde weerstanden tussen beroepskracht en vrijwilliger?
Het zegt ons:
a. Dat de vrijwilliger een vage irritatie ondervindt van de beroepsattitude van de maatschappelijke werker.
b. Dat de beroepskracht deze attitude niet altijd voldoende kan objectiveren.
c. Dat het elkaar 'ontmoeten' hierdoor een belemmering kan ondervinden.
In 'Het Gesprek' in Persoon en Wereld (Bijleveld-serie) wijst Van der Berg jr. erop, dat in een gesprek het tafereel een betekenisverschuiving moet ondergaan tot: het-tafereel-van-samenzijn. Aan de gespreksituatie en het gesprekobject gaat men (meestal onbeseft) datgene beleven, waarvan men verwacht dat de ander het ook beleven kan. Men zoekt elkaar in het tafereel te ontmoeten. Dit gebeurde volgens Van der Berg op niet thetische wijze. M.a.w. hierbij gaat men niet uit van een bepaald stelsel van waarheid en geldendheid maar van de eigen beleving van het ogenblik. Naarmate dit meer gelukt is de ontmoeting volkomener.
Zo ontmoet de onopgeleide particulier in een informeel gesprek de beroepswerker niet in zijn (thetische) beroepsattitude, maar in zijn minder vooropgestelde algemene menselijkheid.
Anders is dit als de particulier als hulpzoeker tegenover de beroepskracht komt te staan. Dan is het professionele element in de situatie toegelaten, hetgeen een nog-niet-ontmoet-hebben voor de cliënt verdraagbaar maakt.
Ook anders zou het zijn als in de functie van de beroepskracht expliciet het element van coaching, counseling, supervisie (of hoe men het noemen wil) van de vrijwillige werker opgenomen was. Dit vooronderstelt echter een wederzijdse positieve verstandhouding omtrent deze relatie. Het zou betekenen:
a. dat de beroepsmaatschappelijke werker van de functionele relaties van de vrijwilliger in het werk een even duidelijk beeld zou hebben als hij zich heeft moeten eigen maken van de mens in nood, ten aanzien waarvan hij wel een expliciete taak heeft,
b. dat de vrijwilliger zou weten op welke wijze de beroepskracht hem wél en op welke wijze hij hem níét in zijn specifieke taak kon steunen.

[1]) Ik gebruik dit begrip in de zin waarin P. C. Kuiper het bedoelt in het artikel 'Techniek en menselijkheid als probleem van de case-worker en psychiater'. in Om de leefbaarheid van het bestaan. Lochem 1959.
[2]) psychiatrisch sociaal werkster. (red.)

En hiermee zijn wij dan weer terug tot de roep om een functie-analyse van de vrijwilliger, die ook Van Veen in zijn inleiding liet horen.
Gaan wij nogmaals het eerste lijstje van kwalificaties na, dan is daarin m.i. het primaire gegeven, dat de wetgever hier een taak toebedeelt aan de particulier. Aan de Nederlandse staatsburger van redelijke levenswandel en gerijptheid.
Deze Nederlandse burger heeft een eigen beroep, een eigen levensbeschouwelijke overtuiging, hij aanvaardt verantwoordelijkheid voor eigen gekozen waarden. Hij kan menen, dat hij zijn 16-jarige zoon moet laten rock-en-rollen, als die daar behoefte aan heeft. Hij kan menen dat hij deze jongeman stipt aan 10-uur-bedtijd moet houden, maar hij meent in deze opzichten iets, sterker nog: hij handelt er — direct — naar. Hij verfoeit oorlog, hij verfoeit dienstweigeraars, hij verfoeit echtelijke ontrouw of hij verfoeit bigotterie. Hij streeft naar medezeggenschap in het bedrijf of hij acht een autoritaire bedrijfsvoering de enig juiste, zijn ideaal is studie in de jeugd en daarna genieten van een succesvolle volwassenheid of zelf je weg maar zoeken met schade en schande, omdat je anders niet volwassen wordt.
In het kort: Hij heeft — normatief — een duidelijk gezicht.
Legt men hem qualitate qua een taak op, dan zal die taak in overeenstemming daarmee vervuld worden.
M.a.w. men verwachte een pedagogische taakvervulling en geen 'therapeutische'. Dit is in harmonie met wat de wetgever bedoelde, dit is in harmonie met de praktijk van het werk.
De gezinsvoogd is nl. bekleed met een stukje gezag. Wil hij zich tegenover de opdrachtgever, de kinderrechter, kunnen verantwoorden dan moet hij kunnen aantonen, dit gezag gebruikt te hebeben, wanneer er onheil afgewend moest worden. Hij is soms de tussenpersoon bij de tenuitvoerlegging van repressieve maatregelen, er wordt ook van hem verwacht, dat hij deze zo nodig voorstelt.
Ook kan hij zich niet op een professionele ethos beroepen bij geheimhouding van dubieuze feiten. Het 'Alles wat u mij vertelt blijft onder ons', kan de gezinsvoogd (de man die elke drie maanden verslag aan de kinderrechter moet uitbrengen) niet uitspreken, of zijn particuliere geweten moet hem dit opleggen.
Men denkt er niet aan om van een kinderrechter een permissive attitude te verwachten bij de behandeling van zijn zaken. Zijn functie is om de grenzen duidelijk te trekken waar ze dreigen te vervagen. Hij kan niet degeen zijn die het langdurig proces van zelfontdekking en -acceptatie van de grenzen onderhoudt. Voor zijn gevallen zijn die grenzen van hém afkomstig, hij trekt ze. Hoe kunnen zij ze ontdekken voor ze getrokken zijn?
De vondst dat ook de magistraat slechts vorm geeft aan wat in ieder mens aan rechtsgevoel woont, hebben zij niet gedaan. Misschien ligt die in een lang leven van ervaringen of door middel van een intensieve gesprektherapie binnen hun bereik, misschien ook niet. De gezinsvoogd kan dit ontdekken in zijn worsteling om de maatregelen geaccepteerd te krijgen, die hij moet helpen doorvoeren. Voor het gezin is hij de gedelegeerde van de magistraat, hoezeer hij zijn tolerantie ook accentueert. Hij wekt dan ook niet zelden wrevel bij zijn mensen als hij te weinig dirigeert en door steeds weer praten hoopt, dat zij een maatregel uit zich zelf zullen verlangen. Beter verstaat men hem, als hij vanuit zijn overtuiging van de juistheid van de maatregel ruimte laat voor een tegenovergestelde mening, maar aangeeft dat geen van beide aan de zaak iets kunnen veranderen en het er dus op aan komt, samen de lasten te dragen.
Naderen wij hier misschien de (pedagogische) kern? Is niet de opvoeder (en ook de gezinsvoogd) degeen, die in medemenselijke bewogenheid mee kiest mét — en zo nodig kiest vóór — de pupil?
Ik hoor de stormen van protest. De klok wordt 50 jaar teruggezet! We weten al zolang: De enige hulp van betekenis is de hulp om het zelf te doen!

Wij kunnen in dit bestek op de oude vraag niet ingaan. Een strijdvraag hoeft het niet te zijn. We kunnen nl. constateren dat naast de niet dirigerende benaderingswijzen de dirigerende, normerende nog steeds bestaan. Men vraagt zich soms af of de kloof tussen beide wel altijd zo heel wijd is. Ook ter conferentie kon men ervaren hoe beïnvloedend en suggestief een sterke 'gesprektechniek' werkte. Terwijl anderzijds de gerijpte pedagoog weet, dat een indirecte beïnvloeding, het stimuleren van de eigen activiteit van de pupil bij het oplossen van diens problemen vele malen effectiever is dan de botte oplegging van de eigen overtuiging.
Waar men echter de beroepskracht toestaat de persoonlijke normen buiten geding te houden, moet men de particulier als zodanig accepteren met het oordeel op de lippen.
Pas in de hulpvereisende situatie kan men uitmaken, welke werkwijze — of ook welke mengvorm — aangewezen is. Misschien zullen er zijn die dit woord als een vloek in de oren klinkt. Ik meen echter met anderen dat zich in de praktijk haast altijd een mengvorm ontwikkelt. (Discutante tijdens de conferentie: 'De vrijwilliger kan nog eens met de vuist op tafel slaan. Soms denk je, dat dat ook wel eens goed zou zijn.')
Men zou de gevallen, waarin van voldoende ik-ontwikkeling, noodbesef en emotionele gedifferentieerdheid sprake is om een non-directive aanpak een kans te geven aan de beroepswerker willen toewijzen en de primitievere, emotionele onuitgegroeide, sociaal ongewortelde gevallen een particulier gezinsvoogd gunnen, die aan hun bindingsbehoefte en hun menselijke verwantschapsgevoelens tegemoet kwam. En dit óók door een stukje normatief gezag te vertegenwoordigen en een stukje morele verantwoordelijkheid mee te dragen.
Het probleem van de verhouding beroepskracht—vrijwilliger kan nu n.m.m. scherper gesteld worden:

a. De beroepsmaatschappelijke werker zie duidelijker dat ook andere wijzen van benadering hun functie vervullen in hulpverlenende contacten en dat de particuliere gezinsvoogd zich qualitate qua van één daarvan bedienen moet.
b. De techniek die ontworpen is in de hulpverleningshiërarchie cliënt—caseworker —supervisor, is ongeschikt voor de samenwerking tussen beroepsmaatschappelijk werker en particulier maatschappelijk werker. Hier moet een specialisatie gevonden worden, waarin het pedagogische aspect gerespecteerd wordt.
c. De particuliere gezinsvoogd moet zich ervan bewust blijven dat zijn persoonlijke inzet van integere overtuiging en directe verbondenheid zijn waarde uitmaakt in het voor hem geschikte geval. Hij moet kunnen accepteren dat ze buiten dat geval relatief gesteld worden en hem dus voor een ander geval ongeschikt kunnen maken. En hij moet bevroeden dat vaak zijn intenties met meer effect gerealiseerd zullen worden door het activeren van de zelfbeslissing van zijn pupillen. Daaruit zal dan respect, maar geen conformatieverlangen groeien voor de techniek van de beroepswerker.

H. G. v. d. SLEEN

Naschrift redactie.

Gaarne hopen we, dat het initiatief van de heer v. d. Sleen navolging zal vinden. en dat ook anderen hun gedachten aan dit uitermate belangrijke vraagstuk van ons werk op papier willen zetten ter publikatie in het kaderblad. Voorlopig zijn we met dit vraagstuk lang niet klaar. (Zie ook het artikel over het gezinsvoogdijwerk in het oktobernummer).
Ook wij hopen nog op de gedachtengang van de heer v. d. S. terug te komen.

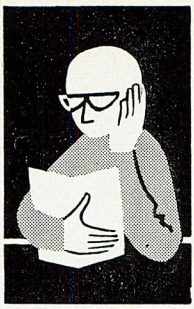

BOEKEN, TIJDSCHRIFTEN EN RAPPORTEN

het maatschappelijk werk in de zes landen

Met de zes landen worden hier bedoeld België, West-Duitsland, Luxemburg, Italië, Frankrijk en Nederland, die samenwerken in de Gemeenschap voor Kolen en Staal (KSG), de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en Euratom. Als goede krantenlezers zijn onze lezers en lezeressen ongetwijfeld wel op de hoogte van de doeleinden van de drie gemeenschappen. Als uitvloeisel van de samenwerking in KSG- en EEG-verband, wordt o.m. gestreefd naar harmonisatie van de lonen en overeenkomstige arbeidsvoorwaarden in de zes landen. Met harmonisatie wordt niet bedoeld gelijktrekking, niet het minst omdat de levensomstandigheden in de zes landen dikwerf zo verschillend zijn, maar wel naar een zodanige overeenstemming dat uit dien hoofde geen te zware tegenstellingen en concurrentie ontstaan.
Op gezette tijden worden de inwoners van de zes landen in de gelegenheid gesteld uit alleszins verantwoord opgezette rapporten een inzicht te krijgen in talrijke levensverhoudingen waaronder de miljoenen inwoners leven. Daarin staan geenzins achteraan de vraagstukken welke betrekking hebben op de sociale verhoudingen. Zo worden b.v. aan sociale uitkeringen in de zes landen bedragen uitgekeerd welke lopen van 11 tot bijna 16 pct. van het nationale inkomen. Hier gaat het dan nog slechts om die uitkeringen welke men samenvat in het begrip: sociale verzekeringen. Wat wij plegen te noemen: maatschappelijk werk, is daarbij in de regel niet betrokken, al verschillen de opvattingen daaromtrent in de onderscheidene landen soms nogal. Terwijl b.v. in ons land de hulp aan hen die uit Indonesië komen als maatschappelijk werk wordt beschouwd, noemt men in Duitsland de hulp aan vluchtelingen uit het oosten, sociale verzekering waarschijnlijk omdat hier sprake is, evenals bij de hulp aan oorlogsslachtoffers, van voorzieningen gebaseerd op wettelijke regelingen.

Hoe dit alles ook zij, aan wat wij onder maatschappelijk werk verstaan was tot nu toe in de publikaties van de EEG en de KSG niet veel aandacht geschonken. Een enkele zin verried dat het probleem niet onbekend was, maar behandelen, eventueel in de zin van het streven naar harmonisatie, was nog geen sprake. Trouwens zover is het thans nog lang niet. Maar in elk geval zijn we al iets verder, omdat in de jongste sociale studie een alleszins lezenswaardig hoofdstuk aan onze arbeid is gewijd. Onder maatschappelijk werk (m.w.) verstaan zij die de sociale studie hebben samengesteld die activiteiten, welke zijn gericht op de verbetering van de levensomstandigheden en het welzijn van de individuele mens; een betere aanpassing van die mens aan het maatschappelijke milieu waarin hij leeft en een doelmatige gebruikmaking van de sociale maatregelen en diensten, die door de gemeenschap zijn

ingesteld. Ik weet, men kan gezellig gaan keuvelen over de vraag of hier nu wel in alle opzichten een juiste formulering van het m.w. is gegeven, maar voor lezers van sociale studies van de gemeenschappen, lezers die in het algemeen niet erg bekend zijn met het m.w., is de omschrijving niet onduidelijk.
Terecht wordt in de studie erop gewezen dat het m.w. in ieder van de zes landen een verschillend karakter heeft en samenhangt met cultureel en economisch kader waarin het werd opgezet. Hier had men en dan denk ik meer in het bijzonder aan ons land nog aan kunnen toevoegen, dat ook de godsdienstige en staatkundige inzichten een grote rol spelen.
In *België* is een grote verscheidenheid op elk terrein van het m.w. Niet minder dan zes departementen hebben op een of andere wijze ermede te maken. Maar als men de opsomming van genoemd land nagaat dan krijgt men de indruk, dat hier nogal wat m.w. wordt genoemd dat in feite armenzorg is terwijl aan de andere kant ook zaken worden genoemd die veel meer in de sfeer van het onderwijs liggen nl. beroepskeuze, schoolfilm, leerlingovereenkomsten, e.d.
Er zijn in B. 20 scholen voor m.w. Sedert 1922 zijn rond 6700 diploma's voor m.w. uitgereikt. De Hoge Raad voor het onderwijs is de instantie welke de regering ten aanzien van het m.w. met raad en daad terzijde staat.
Hoewel de beroepsaanduiding van de m.w. bij de wet beschermd is, heeft het beroep als zodanig tot nu toe geen wettelijke status gekregen.
Voor de Kongo bestaan bijzondere opleidingen. Er schijnt een grote vraag te zijn naar kader.
In *West-Duitsland* zijn thans 24.000 diplomeerde m.w.'s Deze zijn werkzaam bij de overheid en bij particuliere instellingen. Men telt er 40 scholen voor m.w. die thans doende zijn nieuwe leerprogramma's op te stellen waardoor de duur van de studie op 4 jaar kan worden gebracht ten einde beter op telkens nieuwe opduikende taken berekend te zijn.
Frankrijk telt 16.000 gediplomeerde m.w.'s die bij de meest uiteenlopende instellingen werkzaam zijn waaronder begrepen sociale verzekeringsinstituten. De opleiding geschiedt door 60 scholen deels openbare, deels particuliere instellingen. Het beroep en de titel van m.w. zijn wettelijk geregeld, nl. bij een wet van 8 april 1946. Men kampt — evenals bij ons — met een groot tekort aan krachten. Vooral het platteland zit op dit gebied met veel moeilijkheden.
Italië vertrouwt de opleiding toe aan 51 scholen, die niet aan overheidstoezicht zijn onderworpen en mede daardoor een grote verscheidenheid in de opleiding te zien geven. De diploma's zijn niet wettelijk erkend. Men is thans bezig in de blijkbaar nogal chaotische toestand verbetering te brengen. Het gehele land telt nog slechts 2500 m.w.'s Noch bij de armenzorg noch bij de gezondheidszorg is sprake van de aanwezigheid van een m.w.
Luxemburg kent geen scholen voor m.w. Zij die zich op dit gebied willen bekwamen, zijn aangewezen op het buitenland hetgeen ook wel geschiedt. Is men daar opgeleid dan moet men om zijn vak als m.w. te mogen uitoefenen, in L. opnieuw examen doen. In het bijzonder is er sprake van officieel m.w. bij de rechtbanken. Hier zijn 65 m.w.'s werkzaam.
Van *Nederland* wordt verteld, dat hier het m.w. als opleiding de oudste papieren van Europa heeft. De eerste school is nl. al van 1899. Er zijn 4500 m.w.'s waaronder 1600 mannen. Een omschrijving van het vele werk dat hier te lande onder m.w valt, wordt de lezer van de sociale studie niet onthouden. Zo leest hij o.m., dat wij 15 scholen voor m.w. hebben. Opvallend is, dat met geen woord wordt verteld dat het m.w. bij ons grotendeels gezuild is opgebouwd en dat zulks ook voor een deel met de scholen het geval is.

MEIJER DE VRIES

rechten en plichten van instellingen van weldadigheid

Samengesteld door mr. H. J. van Daal, secretaris van de Sociale Raad te Apeldoorn, uitgave van de Vereniging van Secretarissen van Sociale Raden.

Met bijzonder veel genoegen maken wij melding van deze handige uitgave die in Amsterdam bij de Sociale Raad voor 25 cent per stuk verkrijgbaar is (wij nemen aan elders ook). Dit boekje is voor al onze plaatselijke bestuursleden uitstekend geschikt om in bepaalde gevallen eens even te kunnen naslaan 'waar zij (juridisch) staan' inzake de *bevoegdheden,* de *voordelen* en de *verplichtingen* van instellingen van weldadigheid. Zeer aanbevolen!

de zorg voor minder-validen

De Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk heeft dezer dagen zijn publikatie nr. 21 het licht doen zien, waarin wordt gehandeld over de taak en plaats van het maatschappelijk werk bij de zorg voor lichamelijk minder-validen. Het geschrift bevat een rapport, uitgebracht door een werkgroep onder voorzitterschap van de heer W. C. Dijkstra, directeur van de Federatie van Gelderse Werkinrichtingen. In de commissie hebben zitting verscheidene vooraanstaande figuren uit de kring van de minder-validenzorg en vertegenwoordigers van de ministeries van Maatschappelijk Werk en van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Na een algemene inleiding, waarin opmerkingen worden gemaakt omtrent de positie van de mens in de samenleving en de veranderingen, die deze positie ondergaat door het optreden van lichamelijke handicaps, besteedt het rapport aandacht aan de gevolgen van een dergelijke handicap. Hierbij wordt vooral gewezen op de beperkingen in de mogelijkheden van ontwikkeling in de maatschappelijke ontplooiing, het ontstaan van een afhankelijkheidspositie en het ontstaan van een zeker isolement. De zeer bijzondere situatie, waarin de minder-valide verkeert, vraagt een eigen oplossing en bij het bespreken van de voorwaarden van de opleiding komt men op het terrein van de revalidatie. De revalidatie is een samenstelsel van activiteiten, welke o.a. omvat voorlichting, opsporing en registratie van minder-validen, medische zorg voor minder-validen, algemeen vormend onderwijs voor minder-validen, vakonderwijs, tewerkstelling en sociale aanpassing van kinderen en volwassenen. Het rapport tracht nu verder aan te geven, welke bijdrage het maatschappelijk werk in dit geheel van activiteiten zou kunnen leveren.
Vervolgens wordt getracht om de plaats van het maatschappelijk werk aan te geven in de organisatorische opbouw van instellingen voor lichamelijk minder-validen. In verband hiermede volgt een uiteenzetting over landelijke en provinciale revalidatie-organen, provinciale revalidatie-centra, adviesbureaus en werkcentra.
Ten slotte wordt aangegeven, welke de concrete taken van de maatschappelijk werker in inrichtingen voor lichamelijk minder-validen kunnen zijn en hoe de opleiding voor deze maatschappelijk werker moet worden geregeld.
In het rapport, dat vooral de strekking heeft discussiemateriaal in deze problematiek aan te voeren en zeker niet een uitgesproken mening van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk vertegenwoordigt, wordt een lans gebroken voor de integratie van werkzaamheden van al diegenen, die zich met de zorg voor lichamelijk minminder-validen bezig houden. Men zou het rapport het beste kunnen karakteriseren als een pleidooi vóór samenwerking en tégen versnippering van krachten bij de totale zorg voor minder-validen.

de sociale academie te Amsterdam

Na de reorganisatie van de opleiding aan de school voor maatschappelijk werk te Amsterdam, tot uiting komend in de naamsverandering, is deze opleiding niet meer uitsluitend gericht op het maatschappelijk werk. Wij drukken hieronder de inhoud van een circulaire van het bestuur van de Sociale Academie af over dit onderwerp.
'Het bestuur en de directie van de School voor Maatschappelijk Werk, gevestigd aan het Karthuizersplantsoen 2 te Amsterdam C., stellen het op prijs u mede te delen, dat met ingang van 10 april 1959 de naam van de school gewijzigd is in 'Sociale Academie'. Deze naamsverandering wil allereerst de gewijzigde functie van ons instituut tot uitdrukking brengen.
Toen de eerste naam, 'Opleidingsinrichting voor Sociale Arbeid', in 1904 werd gewijzigd in 'School voor Maatschappelijk Werk', beoogde men daarmede geen functie-wijziging aan te duiden. 'Maatschappelijk Werk' was een nieuw en nog volstrekt ongedefinieerd begrip, dat echter werd opgevat als een gezamenlijke aanduiding voor allerlei soorten arbeid aan en in de maatschappij. Daaronder vielen armenzorg en woningwerk evenzeer als settlementwerk en leeszaalwerk.
Nu, meer dan 50 jaar later, heeft de term maatschappelijk werk, hoewel nog steeds moeilijk te definiëren, toch een meer omgrensde inhoud gekregen; het zwaartepunt ligt bijna steeds op hulp bij oplossing van moeilijkheden, die enkelingen en groepen in het sociale leven ondervinden. Deze scherpere omgrenzing hangt samen met het feit, dat de sociale hulpverleningsfunctie van het maatschappelijk werk zich in de maatschappij duidelijker heeft uitgekristalliseerd en georganiseerd. Tegelijkertijd echter zijn zich ook andere functies gaan aftekenen, die niet meer onder het begrip maatschappelijk werk kunnen worden gerekend.
Een daarvan is die van het 'culturele werk'. Daarmede wordt vooral sinds de laatste wereldoorlog een reeks van activiteiten aangeduid, die erop gericht zijn zoveel mogelijk leden van de gemeenschap te laten delen in en zich bewust te laten worden van onze cultuurwaarden. Dat was van oudsher ook het doel van het volkshuis- (settlement-) en leeszaalwerk, maar sindsdien zijn tal van nieuwe takken van werk ontstaan op hetzelfde terrein: de volkshogescholen en vormingscentra, de jeugdbeweging en de jeugdorganisatie, de clubhuizen, de volksuniversiteiten, het culturele werk ten plattelande, de culturele raden enz., alle samen komend in het Nederlands Cultureel Contact.
Enerzijds staat vast, dat onze 'School voor Maatschappelijk Werk' van het allereerste begin af ook voor dit werk beoogde op te leiden: het volksontwikkelings- of volksopvoedingswerk heeft in veel van onze programma's een zeer grote plaats ingenomen. Anderzijds echter is gebleken, dat het culturele werk zo duidelijk een eigen inhoud heeft gekregen, waarbij o.a. de benaderingswijze en de doeleinden anders zijn dan die van het maatschappelijk werk, dat de opleiding daarvoor een zelfstandige plaats moet hebben naast die voor het maatschappelijk werk.
Een soortgelijke ontwikkeling heeft zich ook voorgedaan ten aanzien van het werk, dat zich speciaal richt op de menselijke problemen bij de arbeid in onze samenleving. Een opleiding voor bedrijfsmaatschappelijk werk werd bij de oprichting van onze school in 1899 beoogd, doch pas in 1926 kwam er vraag naar en begon de ontwikkeling van deze specialisatie. Na 1945, toen de opleiding ook meer op mannelijke leerlingen werd ingesteld, werd deze specialisatie verdoopt tot een specialisatie 'Arbeidszaken' ,daarbij ook de opleiding voor het personeelswerk omvattend. Intussen is nu ook rondom dit personeelswerk en verwante takken van werk een eigen vakwetenschap ontstaan. De problematiek, die doelstelling en de methode van werken verschillen duidelijk van die in het maatschappelijk werk.
Zo rees voor ons, als wij het gevaar van dilettantisme op het gebied van de opleiding

voor het culturele werk en voor het personeelswerk wilden vermijden, het volgende alternatief:

óf wij zouden ons voortaan tot het maatschappelijk werk in de moderne meer begrensde zin van het woord moeten beperken,

óf wij zouden onze school moeten ombouwen tot een instituut, waarin de genoemde nieuwere takken van werk een eigen plaats hebben naast het maatschappelijk werk.

Wij hebben de tweede mogelijkheid gekozen op grond van de volgende motieven:

1e. Bij analyse van de inhoud, die de opleidingen voor het maatschappelijk werk, het culturele werk en het personeelswerk zouden moeten hebben, bleek, dat zij alle als grondslag behoeven een degelijk inzicht in de problemen van mens en samenleving. De vorming daarvoor was reeds de kern van het programma van onze eerste twee jaar. Dat programma bleek zich met bepaalde wijzigingen en aanvullingen uitstekend te lenen als grondslag ook voor de andere studierichtingen.

2e. Ook bij de vakscholing voor de verschillende studierichtingen bleken er naast grote verschillen, veel belangrijke gemeenschappelijke elementen te bestaan, waarbij wij speciaal denken aan de moderne methodieken in het contact met enkelingen en groepen.

3e. Indien wij ons zouden beperken tot het maatschappelijk werk in de huidige zin, zouden wellicht zelfstandige opleidingsinstituten voor de genoemde nieuwere takken van werk ontstaan. Dat zou leiden tot een versnippering van de toch reeds zeer schaarse krachten en hulpmiddelen; er zijn maar weinig bevoegde docenten op de gebieden genoemd onder 1 en 2, terwijl ook de kostbaarheid van de verdere outillage (bibliotheek, technische hulpmiddelen) tot samenwerking noodzaakt.

4e. Ook de wetenschappelijke ontwikkeling dwingt tot concentratie van opleidingen. De beroepen, die wij op het oog hebben, werken alle op het terrein van de 'menselijke verhoudingen', ten aanzien waarvan zich een enorm snelle wetenschappelijke ontwikkeling voltrekt. Alle opleidingsinstituten op dat gebied zullen de uiterste moeite moeten doen die wetenschappelijke ontwikkeling bij te houden. Daarvoor is nodig een grote en gedifferentieerde wetenschappelijke staf, doch deze is alleen mogelijk bij een opleidingsinstituut, dat een voldoende aantal leerlingen heeft en een voldoende gevarieerde taak om specialisten van verschillende richting emplooi en bevrediging te geven.

5e. Een rol heeft eveneens gespeeld de overweging, dat het voor de leerlingen aantrekkelijker zal zijn te studeren aan een instituut, dat op een algemene sociale en psychologische basis verschillende studierichtingen biedt, zodat niet aanstonds een definitieve keuze behoeft te worden gemaakt.

6e. Ten slotte is ook belangrijk, dat het maatschappelijk wenselijk moet worden geacht mensen, die later in de maatschappij met vertegenwoordigers van vele andere beroepen zullen moeten kunnen samenwerken, reeds in hun studietijd een wat wijdere blik te geven dan zij aan een beperkt instituut zouden krijgen en hen te laten kennismaken en samenleven met een aantal van hen met wie zij later bijzonder nauwe banden zullen moeten hebben.

Zo was de conclusie, dat het nodig was de school om te bouwen tot een instituut van meer algemene aard, een instituut, dat eerst in een tweejarige basisopleiding een brede sociale vorming geeft en daarop een beroepsopleiding baseert (van binnenkort

vermoedelijk twee jaar), waarbinnen verschillende zelfstandige studierichtingen, elk onder eigen leiding, zullen bestaan. Voorlopig is daarbij gedacht aan drie studierichtingen: voor maatschappelijk werk, voor cultureel werk en voor arbeidsvraagstukken. Naar behoefte zullen andere studierichtingen kunnen worden toegevoegd. De voorbereiding van deze reorganisatie heeft ons reeds enkele jaren beziggehouden. Met de uitvoering hebben wij langer moeten wachten dan wij wensten, o.a. doordat uitvoerig overleg met de overheid en met een aantal organisaties uit het maatschappelijk leven noodzakelijk bleek.
Duidelijk is, dat het onjuist zou zijn geweest bij de nieuwe opzet de oude naam van de school te handhaven. De verandering van 'school' in 'academie' onderstreept, dat wij beogen een wetenschappelijke opleiding te geven, al blijft de studie in deze beroepsopleiding korter en meer direct op de praktijk gericht dan de universitaire studie. Het begrip 'sociaal' in Sociale Academie moet worden begrepen in een zeer algemene zin, vooral aanduidende, dat wij ons richten op beroepen die zich bezighouden met het menselijk samen-leven en samen-werken. Bijzonderheden betreffende de drie studierichtingen en de beroepen, waarvoor zij opleiden, zijn vermeld in een nieuw prospectus, dat voor belangstellenden ter beschikking is.
Wij zijn dankbaar voor wat onze voorgangers aan de 'opleidings-inrichting voor sociale arbeid' en de 'school voor maatschappelijk werk' hebben gedaan. Wij hopen hunner waardig te blijven, ook nu veranderende omstandigheden ons tot een verruimde taak en een nieuwe naam hebben geleid. Wij hopen ook te mogen blijven rekenen op de steun van al diegenen die betrokken zijn bij het werk, waarvoor wij opleiden.'

1960

internationaal jaar voor de geestelijke volksgezondheid

". . . . In recent years, however, there has been growing recognition of the extent to which the rapid increase of technical and industrial activity in many countries has led to stress and anxiety, and to the disruption of family and tribal life, with consequent psychological and social disturbance. This has been seen to occur even when the new activities are themselves the result of attempts to raise standards of living. The climate of oponion has thus been changing with regard to the need for the promotion of positive mental health, as well as for the reduction of human suffering and material loss, which can result from the better care and treatment of those who are ill. The time seems to have come for a reconsideration of values, for fact-finding, and the development of better-informed public and professional interest."
"Bij focusing attention on needs in the field, in 1960, World Mental Health Year should give an impetus to research and scientific planning, and help physicians, educators, administrators, individuals and groups, at local and national levels, to contribute realistically to the solution of the problems of their own countries".

Deze woorden staan afgedrukt in de brochure, waarvan de titel hierboven staat en die is uitgegeven door de Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid. De 'World Federation for Mental Health' die haar zetel in Londen heeft en waarbij organisaties op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg uit 43 landen zijn aangesloten, heeft met de hierboven aangehaalde woorden het internationale jaar voor de geestelijke volksgezondheid gepropageerd.
Verder bevat de brochure het reglement voor een wetenschappelijke prijsvraag,

uitgeschreven door de Ned. Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid. Aan deze prijsvraag kan door iedereen die iets over de geestelijke volksgezondheid te zeggen heeft, worden deelgenomen en de instelling van diverse deelnemerscategorieën, met voor elke categorie een eigen puntenwaardering, maakt het mogelijk dat de man van de wetenschap, de journalist, de nazorgzuster en de andere deelnemers een gelijke kans hebben op de eerste prijs. De bekroonde inzendingen zullen in het maandblad van de NFvGV worden gepubliceerd na 1 februari 1960 als de inzendingstermijn voor deze prijsvraag gesloten is.

'de geestelijke gezondheidszorg in Nederland'

door dr. C. J. B. J. Trimbos

Een andere belangrijke uitgave op het gebied van de geestelijke volksgezondheid is het boek van dr. C. J. B. J. Trimbos *De Geestelijke Gezondheidszorg in Nederland*, een uitgave van het Spectrum N.V. te Den Haag. Wij lezen op de omslag waarmee de schrijver dit boek aankondigt:

'In de landen van de westerse beschavingskring – en ook reeds daarbuiten – is in luttele jaren de belangstelling voor de geestelijke gezondheid zo groot geworden, dat op alle terreinen van het maatschappelijk leven, in onderwijs, opvoeding, politiek, pers, radio en rechtspraak ernstig rekening gehouden wordt met geestelijk hygiënische principes.

In Nederland kon zich de geestelijke gezondheidszorg, door het pionierswerk van Meyers, K. H. Bouman, Thibaut, Querido en anderen, tot een voor Europa toonaangevend peil ontwikkelen. Naar mate deze moderne vorm van zorg voor de mens in nood zich hier stabiliseerde tot een autonoom zorggebied, is de behoefte gegroeid aan een theoretische fundatie, een wetenschappelijke geestelijke gezondheidsleer, zoals deze in dit werk voor het eerst nader wordt omlijnd. De schrijver, die als psychiater-directeur van een grote Dienst voor Geestelijke Gezondheidszorg over een rijke ervaring beschikt, heeft in dit werk de belangrijkste bestaande opvattingen op persoonlijke wijze verwerkt. Voor de eerste maal verschijnt hiermede een boek dat op uitvoerige wijze een uiteenzetting over de theorie en de praktijk der geestelijke gezondheidszorg geeft.'

De redactie hoopt in ons volgend nummer een recensie over dit boek te kunnen opnemen.

'geestelijke volksgezondheid'

Ook het Nederlands Gesprekcentrum heeft met zijn publikatie no. 17 'Geestelijke Volksgezondheid' (verschenen bij uitgeverijen J. H. Kok te Kampen, Het Spectrum te Utrecht en W. P. van Stockum en Zoon te Den Haag) een bijdrage op het door de titel voor dit artikel aangegeven terrein gegeven. Het boekje bevat in brochureformaat een rapport van een commissie die, zoals dit bij het Nederlands Gesprekcentrum gebruikelijk is, is samengesteld uit een aantal representatieve personen van vele uiteenlopende geestelijke richtingen. Het boekje draagt daar ook de kenmerken van. Het begint al in de inleiding: daar wijst de commissie er ('ten overvloede') op dat de aard van een publikatie als deze met zich meebrengt dat het onmogelijk is dat alle leden het volkomen eens zijn met elk woord, elke zinsnede. De brochure behandelt een zeer gevarieerd aantal aspecten van wat in de inleiding de 'beweging'

Geestelijke Volksgezondheid wordt genoemd. Interessant is voor de lezer dat, wegens de aard van de samenstellende commissie, telkens de variaties in zienswijze volgens de verschillende levensovertuigingen naar voren komen. Op zich zelf is dit trouwens ook weer een aspect van geestelijke volksgezondheid speciaal in Nederland.

'geestelijke verzorging op humanistische grondslag'

onder redactie van dr. J. P. van Praag

Tot slot willen wij de belangstellenden nog eens gaarne wijzen op de uitgave van het Humanistisch Verbond: Geestelijke Verzorging op humanistische grondslag onder redactie van dr. J. P. van Praag, 2e herziene druk.
Het boek is allereerst bestemd de verdere vorming van geestelijke raadslieden van het HV te begeleiden, maar het bevat zeer veel wetenswaardigs voor allen die bij Humanitas iets met maatschappelijk werk te maken hebben.

Verpleegsters- en Ziekenhuiskleding

een

Van Maanen

fabrikaat

Product van ruim een halve eeuw vakmanschap

Fabricage en verkoop:
NAARDERSTRAAT 66
LAREN (N.H.)
Tel. (0 29 53) 51 15

Magazijnen:
1e HELMERSSTRAAT 167
AMSTERDAM-W.
Tel. (020) 8 40 89

Leveranciers van alle Ziekenhuistextiel

Bij **de Rijks Geneeskundige Dienst** bestaat de gelegenheid tot plaatsing van een

maatschappelijk werkster

(standplaats Arnhem)

die zal worden belast met het medisch- en bedrijfsmaatschappelijk werk bij een gedeelte van het burgerlijk Rijkspersoneel in het Noorden, Oosten en Zuiden van Nederland. Het bezit van een diploma van een school voor maatschappelijk werk, alsmede een goede praktijkervaring is vereist. Salaris afhankelijk van leeftijd en ervaring tot een maximum van *f* 608,– p. m.
Uitvoerige schriftelijke soll. met opgave van levensloop, referenties en bijvoeging van een recente pasfoto onder no. 2497/7324 (in linkerbovenhoek brief en env.) te zenden aan de Directeur van de Rijks Geneeskundige Dienst, Bezuidenhoutseweg 16 B, Den Haag.